

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за академичната длъжност „доцент”, обявен за нуждите на секция „Стара българска литература” в Института за литература на БАН, с единствен кандидат гл. ас. д-р Мая Петрова-Танева

В настоящия конкурс за доцент гл. ас. д-р Мая Петрова-Танева, едно вече доказано в палеославистиката име, участвува с 31 студии, статии и рецензии, публикувани в български и чуждестранни периодични издания и сборници, както и с 37 статии в On-line платформите Encyclopaedia Slavica Sanctorum и Scripta Bulgarica, създадени и поддържани от секция „Стара българска литература” в Института за литература на БАН. Представен е и солиден хабилитационен труд от 274 стр., подготвен за печат, посветен на светицата и византийска императрица Теофана и на трансформациите на средновековните текстове, свързани с нейния култ, в южнославянската ръкописна традиция.

Познавам Мая Петрова от 1999 г., когато и двамата започнахме работа в Института за литература. Още тогава, като отлична възпитаничка в един от първите, „ентусиазирани” випуски на Националната гимназия за древни езици и култури „Константин-Кирил Философ”, и бакалавър от Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски”, колежката Петрова, със завидна начална подготовка, направи своя информиран избор на научно поле. Ориентира се (както личи от приложения списък на публикациите ѝ) към агиографията – богат дял на общоправославната средновековна литература – и по-специално към житиеписните текстове за жени светици. Няколко години по-късно тя защити и задълбочи този свой интерес с докторска дисертация в престижния Централноевропейски университет, Будапеща, на тема „*Бдинският сборник*: изследване на една средновековна българска книга” (*The Bdinski Sbornik: a Study of a Medieval Bulgarian Book*). За съжаление, тази дисертация за т. нар. *Бдински сборник* – славянски ръкопис, поръчан през 1360 г. от съпругата на Иван Срацимир и съдържащ житията на дванадесет жени светици, стои неотпечатана като книга на английски. С времето и натрупаните опит и знания, д-р Петрова-Танева създаде свой почерк и своя ниша в българската палеославистика, характеризиращи се с висок професионализъм и безкомпромисно придържане към изворите в една изключително труднодостъпна област на академичната медиевистика,

която изисква боравене с много други езици освен старогръцкия и старобългарския. Формално изследванията ѝ попадат в модерната напоследък и непреводима на български категория *gender studies*, но на практика д-р Петрова-Танева умело прилага най-вече традиционния съпоставителен метод на историко-филологически анализ.

От съображения за краткост в това становище ще се спра само на последния ѝ труд, който се явява до голяма степен синтез на творчеството на д-р Петрова-Танева и дава ясна представа както за конкретните ѝ академични постижения, така и за качествата ѝ на изследовател. Този труд е озаглавен „Помощница на царете: света императрица Теофана в южнославянската традиция”. В него, след обстоен и коректен историографски обзор, който, наред с библиографията в края на работата (с. 258-274), разкрива респектираща осведоменост относно изворите и насъбралата се вторична литература, авторката пристъпва към същината на темата – византийския столичен култ в исторически план и неговото пренасяне и трансформиране в южнославянските столици Търново, Видин и Белград. Следва археографска част с детайлен анализ на южнославянските преписи на шестте познати досега текстове за императрица Теофана. Накрая се предлага критическо издание на четири текста, най-важният от които е *Житието на императрица Теофана* от дякон Николай, обработено филологически по шест преписа, в два превода – български и сръбски.

Като специалист-грецист тук ще си позволя да споделя някои наблюдения върху работата на д-р Петрова-Танева с гръцкия сравнителен материал. Необходимостта от привличането на византийските първообрази е добре осъзната в палеославистиката, но компетентността за това рядко е налице в достатъчна степен, и привеждането на гръцките оригинали нерядко се оказва по-скоро „декоративно”. Това в ни най-малка степен не важи за д-р Петрова-Танева, чиято професионална историко-филологическа подготовка ѝ позволява да ползва пълноценно както справочниците по византистика, така и изданията на византийските автори, и тя с лекота се придвижва от византийската към славянската традиция и обратно. Такова е впечатлението ми от труда в неговата цялост. За съжаление, в случая само незначителна част от византийските оригинали са привлечени в това изследване, защото те не са запазени или не са открити досега. Например, за пространното *Житие на императрица Теофана* от дякон Николай само глави 15, 16 и 17 имат гръцки аналог за съпоставка със славянския превод. Това налага понякога констатациите на авторката да бъдат здравословно предпазливи и тя съумява да не се увлече по „свр̀хинтерпретации” и „дописване” на изворите.

Ще си позволя една препоръка относно глава V, в която се разглежда *Службата за императрица Теофана* на Патриарх Евтимий. На авторката е известно, че е запазена ранна гръцка служба в два преписа, но тази служба, цитирам, „нито е проучвана, нито публикувана”. Така и ли иначе, в глава V д-р Петрова-Танева плахо, но вещо, пристъпва в сложната литургико-химнографската проблематика, свързана с преводаческото и/или авторско дело на Патриарх Евтимий. Ако сама проучи, за което е достатъчно подготвена, гръцката служба, това би обогатило работата ѝ. Двата гръцки ръкописа – Sinaïticus gr. 583, fols. 106^r-111^v, от XI век, и Parisinus, BNF gr. 1623, fols. 48^v-52^r, от XIV век – са дигитализирани и достъпни в базата данни *Pinakes* на CNRS под номера diktyon 58958 и diktyon 51245.

Не мога да не отлича българския език на д-р Петрова-Танева. Той е изключително стегнат, но не сух, а напротив – рядко жив и четивен, както може да се очаква от деен член на редакционната колегия на авторитетното списание *Старобългарска литература*. Стилът ѝ е научно строг, без риторични напластявания и непродуктивно теоретизиране.

Смятам, че научната продукция на д-р Мая Петрова-Танева я представя като един напълно изграден учен с безспорни достижения, широки познания и голям потенциал – изследовател, който стопроцентово е заслужил титлата/длъжността/ „доцент”. Затова с пълна увереност и с удоволствие ще гласувам тази титла да ѝ бъде присъдена.

23 януари 2018 г.,
София

Проф. д-р Доротея Гетов,
секция „Стара българска литература”,
Институт за литература, БАН